

הערכה אסטרטגית ימית רבתי לישראל 2020/21

עורך ראשי: פרופ' שאול חורב
ערך והפיק: אהוד גונן

אוניברסיטת חיפה
University of Haifa
جامعة حيفا

HMS

המרכז לחקר מדיניות ואסטרטגיה ימית
Maritime Policy & Strategy Research Center

אסטרטגיות ותרבות בסכסוך ים סין הדרומי

בני בן ארי

מה שהיה ומה שקורה

מאמר זה מתאר את המצב הגאואסטרטגי והגאופוליטי בים סין הדרומי בו נמשך סכסוך ריבונות מזה שנים רבות בין סין ומדינות האזור. כן סוקר המאמר מספר אסטרטגיות ופעילויות הננקטות על ידי סין והמבוססות בחלקן על התרבות וההיסטוריה הסינית שהקנו לסין את היתרון הנוכחי בסכסוך.

בחודש אפריל 2020, בעיצומו של משבר מגפת הקורונה, פרסמה סין רשימת שמות לשמונים איים ושרטונות בים סין הדרומי. מדובר בשמות סיניים שהוענקו במהלך ההיסטוריה לאיים הנמצאים בלב הסכסוך המתמשך על ריבונות בים ועל האיים והשרטונות שבו. במהלך בלתי שגרתי נקבעו 25 מהשמות לאיים שבהם 10 רכסי חול-דיונות (סינית: Sha), שני שרטונות קטנים ועוד 13 שרטונות ושוניות באזור הנשלט על ידי וייטנאם. 55 שמות נוספים ניתנו להרים ורכסים תת-מימיים הנגלים רק בזמני שפל. על פי החוק הבין-לאומי, כפי שמופיע באמנת הים (UNCLOS 1982) אין לסין זכויות ריבוניות באיים אלו.

הענקת השמות המחודשת (בפעם האחרונה נקבעו שמות בשנת 1983 ל-287 גופים גאוגרפיים יבשתיים) נערכה יום אחד לאחר שסין הודיעה על הקמת שני אזורי מינהל חדשים בים סין הדרומי שיהיו כפופים לאזור Sansha. שני אלה הם: Nansha ו־Xisha שהם השמות הסיניים לקבוצות האיים Spratly ו־Paracel וזו קביעת עובדה נוספת ל"חיזוק" תביעותיה לריבונות. בה בעת שלחה סין בהתגרות גלויה אוניית מחקר לתוך תחום המים שווייטנאם ומלזיה טוענות עליו לריבונות.

בו בזמן, בהיתקלות בין ספינת דיג וייטנאמית לספינת משמר חופים סינית, הוטבעה הספינה הווייטנאמית בנגיחה, וכלי שיט סיניים חדרו למימי מלזיה מספר רב של פעמים. אוניות הצי של ארצות הברית מפטרלות באזור (מאז שנת 2010) במסגרת מבצעי שמירה על חופש השיט (Freedom of Navigation Operations – FONOPS). הנוכחות האמריקנית התגברה כאשר הנשיא אובמה הכריז על מדיניות Pivot to Asia, ומאז מתקיימים באזור תרגילים ימיים ואוויריים אמריקניים. לאחרונה, בשנת 2020 מתקיימת פעילות אווירית למסוקים ומטוסי F-35B, ומפציצי B-1 מבצעים סיורי נוכחות בתחומי האזור כדי להוכיח את יכולת חיל האוויר האמריקני לפעול בו. כן מתקיימות טיסות סיור על ידי מטוסי EP-3E ו־RC-135U (מטוסי סיור ימי ומטוסי ביון חדישים). בו זמנית משגרת ארצות הברית שנית מחאות דיפלומטיות ואזהרות מחאה לפעילות הסינית, והמתח בין המדינות עולה. לעומתן

שלטונות מלזיה מודיעים שאוניית המחקר הסינית בתחום המים הכלכליים של מלזיה פועלת כחוק, ונשיא הפיליפינים מפרסם הודעות תמיכה בסין הנוגדות את הצהרות שר החוץ שלו.

ארצות הברית שינתה את מדיניותה הרשמית והחמירה התייחסותה לנושא ב-13 ביולי 2020, בה בשעה שעד תאריך זה נקטה עמדה ניטרלית, ופרסמה מחאות בלבד לגבי הסכסוך. ארצות הברית גם פרסמה הודעות דיפלומטיות חריפות, כולל הכרה פומבית בפסק הדין של בית המשפט בהאג מיולי 2016, ומזכיר המדינה האמריקני הכריז שלסין אין כל בסיס חוקי המצדיק את פעולותיה באזור, כך שהעולם לא יאפשר לה להתייחס לאזור ים סין הדרומי כאל "אימפריה ימית" של סין ולפעול בו. נוסף לכך, באה הגברת הפעילות הצבאית האמריקנית בים ובאוויר, שלא בוצעה כלל בשנים 2012–2015, אשר בכוונתה להראות יכולת ונוכחות לפי החוק הבינלאומי, המגבירות עוד את המתח באזור, (אם זאת יש לציין כי ארצות הברית אינה חתומה על אמנת הים משנת 1982).

איור 1: נושאת מטוסים (USS Ronald Reagan), אוניית תקיפה אמפיבית (USS Boxer) ואוניות ליווי בתרגיל ימי בים סין הדרומי 6, אוקטובר 2019.¹

לארצות הברית אין כל תביעות של ריבונות באזור, כך שכל הפעילות המוגברת שלה היא בגדר תמיכה בבעלות בריתה, וכביכול הצגת התנגדות לפעולות האגרסיביות של סין, וזאת במסגרת השמירה על הסדר העולמי הקיים. סביר גם שפעילות זו נובעת מהכישלון לפתרון בעיות וניגודים בין סין וארצות הברית בדרכים דיפלומטיות, ומהתגברות המתח בין המדינות בהמשך למלחמת הסחר ביניהן. למרות סיורי הנוכחות והמחאות הדיפלומטיות נראה שארצות הברית הבינה מאוחר מדי את משמעות הפעילות הסינית, כולל ההתעצמות

Richard Javad (22 November 2019), US, China sea tensions hit new boiling point, AsiaTime 1
<https://asiatimes.com/2019/11/us-china-sea-tensions-hit-new-boiling-point>

המרשימה של הצי הסיני בשנים האחרונות. כבר בסוף שנת 2019 היו לצי הסיני, לפי הדוח של שירות המחקר בקונגרס האמריקני, 335 כלי שיט מלחמתיים לעומת 285 כלי שיט בצי ארצות הברית.² לפי מחקר של US Naval War College, בשנת 2035 יהיו בצי הסיני 430 כלי שיט ו-100 צוללות, כנראה מספר כפול ממספר כלי השיט של ארצות הברית באותה שנה (ב-30 ספטמבר 2020 פורסם שנשקלת תוכנית חדשה להגדלת הצי האמריקני, ויהיו בו 581 כלי שיט בעקבות האיום הגדל והולך מצד הצי הסיני).³ ההערכה השגויה, לכאורה (כנראה גם עקב חולשתו ואי-מוכנותו של המודיעין האמריקני בנוגע לכוונות המפלגה הקומוניסטית הסינית, וחוסר מידע והבנה לגבי תהליך קבלת ההחלטות של המשטר בסין),⁴ שהאיים המלאכותיים ואמצעי הלחימה המוצבים בהם אינם גורם רציני או משמעותי גרמה רק להמשך השאננות בתגובות להערכות המצב בארצות הברית. כך למעשה הסינים שולטים בים סין הדרומי, וכוונתם להכריז, כנראה בעתיד הלא רחוק, על אזור ים סין הדרומי גם כאזור הנתון לבקרה וזיהוי אווירי ADIZ – Air Defense Identification zone (אזור כזה הוכרז על ידי סין בים סין המזרחי בשנת 2013).

ההתגברות המשמעותית של פעילות הכוחות האמריקניים: חיל הים, המרינס, הצבא וחיל האוויר, מכוונת לאתגר את ההתנהגות הסינית. פעילויות אלו ניתנות לסיווג בשש קבוצות שונות, וביניהן חפיפה מסוימת הנובעת מעצם סוג הפעילות: פעולות הצהרתיות (בעיקר סיורי חופש שיט וטיסות); מבצעי נוכחות (הפגנת כוח של כלי שיט, צוללות ומטוסים המבצעים סיורים); פעילות מודיעינית לאיסוף מידע (על ידי מטוסי ביון וסיור, צוללות ומחקרים אוקיינוגרפיים); תרגילים צבאיים ואימונים (של חילות היבשה, הים והאוויר, כולל שיתוף פעולה עם מדינות בודדות, או תרגילים עם מספר מדינות, חלקם במסגרת הסכמי הגנה); פיתוח ובדיקת תורות לחימה ומבצעים (של מערכות עימותים אפשריות עם סין, והתייחסות לים סין הדרומי כאל זירת לחימה אפשרית); פעילויות הרתעה (על ידי כוחות משימה אמפיביים, קבוצות קרב של נושאות מטוסים, נוכחות צוללות תקיפה גרעיניות ובעלות טילים בליסטיים, וטיסות של מפציצים אסטרטגיים).

2 Steven Lee Myers (26 June 2020), China's Military Provokes Its Neighbors, but the Message Is for the United States, New York Times. <https://www.nytimes.com/2020/06/26/international-home/china-military-india-taiwan.html>

3 Paul Mcleary (30 September 2020), DoD Ponders 581-Ship Fleet, As Navy Shipyard Problems Persist, Breaking Defense. <https://breakingdefense.com/2020/09/dod-ponders-581-ship-fleet-as-navy-shipyard-problems-persis/>

4 Adam Schiff (30 September 2020), The U.S. Intelligence Community Is Not Prepared for the China Threat, foreign affairs. <https://www.foreignaffairs.com/articles/usa/2020-09-30/us-intelligence-community-not-prepared-china-threat>

המהלך הסיני של הענקת השמות לאיים ושרטונות מתבצע גם בזמן שמדינות ארגון מדינות דרום מזרח אסיה (ASEAN) עוסקות, יחד עם סין, בניסוח קוד התנהגות בים סין הדרומי (Code of Conduct). תהליך זה החל כדרישה בשנת 1995 בעקבות השתלטות סין על שרטון בתחום הפיליפינים. סין הסכימה בשנת 1999 להתחיל בדיונים, שלמעשה החלו רק בשנת 2002, ואז פורסם המסמך Declaration on the Conduct of the Parties in the South China Sea.⁵ מטרת מסמך זה הייתה לאשרר הבנות בין כל מדינות האזור לגבי התנהלות בנוגע לנושאים ימיים, מעשיים וסביבתיים בים סין הדרומי ופתרונם, עם כוונות להתנהלות ידידותית ובשיתוף הפעולה הקיים לפתרון סכסוכים. המסמך היה מבוסס על הצהרה משותפת משנת 1992 של מדינות ASEAN, שגם היא הייתה מבוססת על המסמך משנת 1976, Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia.⁶ בשנת 2018 הסכימו הצדדים שיש לסיים את הדיונים ולפרסם את הקוד בשנת 2021. במשך השנים הארוכות עדיין לא נחשפו לציבור עקרונות הקוד וסעיפיו. העיכובים והדחיות הם תוצאה של מדיניות משא ומתן סינית שלא להגיע להסכם, שבו עלולה סין למצוא עצמה בנחיתות, הן לאור ההסכם עצמו, והן לאור החוק הבינלאומי. סביר שסיום ואישור המסמך יידחו בעקבות מגפת הקורונה.

בד בבד עם הפעילות האגרסיבית של סין ועמדתה לגבי זכותה לריבונות, ולמרות בעיות פנים קשות הנובעות ממגפת הקורונה, נקטה סין פעילויות סיוע ותמיכה למדינות ASEAN, ביניהן למדינות שעמן היא בסכסוך המתמשך בים סין הדרומי. פעולות אלו כללו אספקת 100 מיליון מסכות ו-19 מיליון חליפות מגן. כמו כן מענק סיוע בסך חמישה מיליארד דולר שהוצעו על ידי בנק אסיה להשקעות בתשתית (AIIB – Asian Infrastructure Investment Bank), שהוא בנק השקעות בין-לאומי בהובלת סין כחלק מיוזמת החגורה והדרך (BRI – One Belt One Road Initiative). תופעה זאת של הפרדה בין פעילות מדינית וצבאית אגרסיבית לבין פעילויות כלכליות ומדיניות היא חלק מהיסטוריית יחסי החוץ באסיה עוד מתקופת סין הקיסרית.

בכנס השנתי של ASEAN ביוני 2020 התייחסו המדינות לפעילות סין, והעלו חשש מפני המשך פעילותה האגרסיבית. בפעם הראשונה הציגו בצורה נחרצת חזית דיפלומטית אחידה נגד הפעילות הסינית ודרישותיה לריבונות כמעט מלאה על ים סין הדרומי. ראש

5 DECLARATION ON THE CONDUCT OF PARTIES IN THE SOUTH CHINA SEA, Association of South Asian Nations (ASEAN). https://asean.org/?static_post=declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2

6 Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia Indonesia, Association of South Asian Nations (ASEAN), (24 February 1976) <https://asean.org/treaty-amity-cooperation-southeast-asia-indonesia-24-february-1976>

ממשלת וייטנאם וזהיר שהמשך הסכסוך מאיים על השלום האזורי כולו בתחומי המדיניות והכלכלה, והוסיף שאי-הוודאות מזיקה לשלום וליציבות.⁷ החלטה שפורסמה על ידי וייטנאם (הנשיאה התורנית של הארגון) אמרה בין היתר: "אנחנו מאשרים מחדש שחוק הים 1982 UNCLOS הוא הבסיס להגדרת הזכאות הימית, זכויות ריבונות, סמכות השיפוט ועניין החוקיות לגבי שטחים ימיים". בספטמבר 2020 פרסמו שרי החוץ של ASEAN סיכום הקורא להפסקת כל הפעילויות הבלתי חוקיות בים סין הדרומי, כולל בניית איים מלאכותיים, חימושם, הפרעות לדיג, וקראו לפתרון כל הבעיות לפי חוק הים 1982, וכל זאת שוב ללא אזכור שמה של סין.

אבל למרות עמדתה החדשה של ארצות הברית, תמיכתה הגלויה והמפורשת בפסק הדין הבין-לאומי והגברת פעילותה באזור, לא שינו מדינות ASEAN את מדיניותן המעשית, ונשארו ברמת הצהרות בלבד.

יש גם איים בריבונות וייטנאם, מלזיה ופיליפינים...

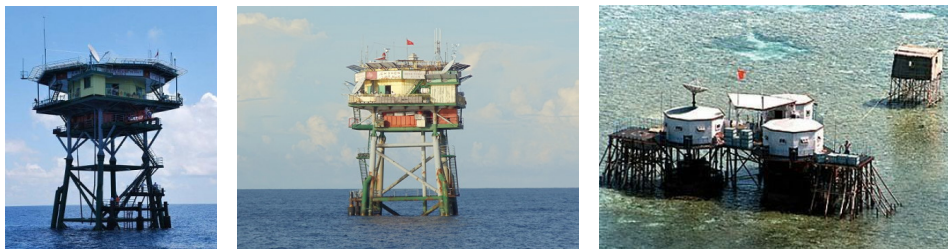
כזכור, הפעילות הסינית, שכללה בניית שבעה איים מלאכותיים בקבוצת איי Spratly והסבתם למעוזים צבאיים הכוללים מסלולי נחיתה, מעגנים, מערכות נשק וגילוי שהחלה בשנת 2013, וזכתה לכינוי "החומה הגדולה הבנויה מחול" (Great Wall of Sand) לא פסקה, וזאת למרות פסיקת בית הדין הבין-לאומי בהאג ביולי 2016. הפעילות הדיפלומטית ממשיכה בשיטה הסינית – "שיטת הסלמי". לאחר קביעת עובדות בשטח מתנהל משא ומתן בנפרד מול כל מדינה, והתוצאות במרבית המקרים הן הענקת תמיכה כלכלית וצבאית למדינות המתלוננות, המנסות לנקוט אמצעים שונים כדי לפתור אירוע כזה או אחר, אולם מבחינה מעשית אין שינוי במצב. מדינות ASEAN לא הצליחו להגיע במשך שנים ארוכות להחלטה מוסכמת פה אחד (קונצנזוס מלא), שהיא דרך קבלת ההחלטות המחויבת לפי חוקת ASEAN, זאת מאחר שקמבודיה, לאוס ומיאנמר, בעלות קשרים כלכליים, פוליטיים וצבאיים הדוקים עם סין, הטילו וטו על כל החלטה שאינה נוחה לסין.

למרות התמונה המצטיירת כאילו סין היא היחידה הקובעת עובדות בשטח, הרי שאר המדינות המעורבות בסכסוך גם הן שולטות בפועל זה שנים ארוכות על מספר איים. בחלק מאיים אלה בוצעו עבודות ופעילויות להפיכתם ל"מוצבים צבאיים" וגם לאתרי נופש וצלילה במטרה לקבוע נוכחות וריבונות. פעילויות אלו מתקיימות בעיקר על ידי וייטנאם ומלזיה.

7 Bickerton, J. (11.09.2020), South China Sea: Beijing joins new negotiations in bid to prevent all-out war, Express, <https://www.express.co.uk/news/world/1333650/south-china-sea-news-Beijing-world-war-3-ASEAN-Vietnam-Philippines-conflict>

בעוד רוב איי קבוצת Paracel נשלטו על ידי סין מאז אמצע שנות ה-50, ושליטה מלאה הושגה בשנת 1974 לאחר עימות צבאי עם דרום וייטנאם, הרי בקבוצת איי Spratly המצב מורכב יותר. מלבד הקושי בהגדרת הגופים היבשתיים הטבעיים, השרטונות, הסלעים ודיונות החול, שחלקם הגדול מצוי מעל פני הים רק בתקופות שפל, נקטו המדינות המעורבות מהלכים שונים כדי לבסס נוכחותם. הם עשו כן על ידי בניית מתקנים לאכלוס זמני או קבוע של כוחות צבא קטנים, הקמת מגדלי תצפית ומגדלורים העומדים מעל פני הים גם בתקופות גאות, ועריכת סיורים ימיים של חילות הים ומשמר החופים, בייחוד פעילות דיג ענפה. למעשה, עקב תביעתן של מספר מדינות לריבונות המצב החוקי אינו ברור, אין ודאות איזו מדינה היא בעלת הריבונות, ולא ידוע אם שרטונות ושוכניות אלו עונים להגדרה "אי בר יישוב" שנקבעה באמנת הים והמאפשרת קביעת מים ריבוניים.

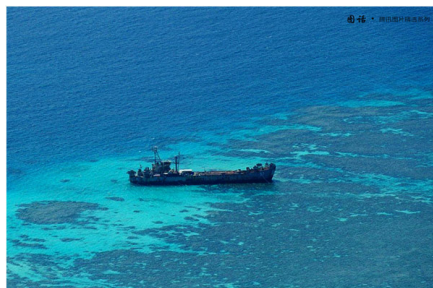
וייטנאם שולטת מאז 1988 על 21 גופים יבשתיים הכוללים, שרטונות, סלעים ודיונות חול, שעליהם מוצבים 34 מבנים מלאכותיים. על חלק מהם מוקמים משטחים בגודל של 100 או 250 מ"ר העשויים מעץ או מתכת הבנויים על כלונסאות. וייטנאם מחשיבה את מקצתם כחלק מאיי Spratly בתחום המים הכלכליים הבלעדיים שלה לפי הגדרות אמנת הים 1982.

איור 2: "מוצבים" וייטנאמיים על שרטונות בתחום איי Spratly⁸

הפיליפינים שולטים על תשעה איים בתחום איי Spratly ומפגינים בהם נוכחות, מהם שמונה המצויים מעל פני הים גם בשעות גאות. מאז שנת 1978 הם גם מאיישים חמישה איים ושרטונות בכוחות צבא קטנים (ארבעה חיילים). באי אחר, Second Thomas Shoal (הגלוי רק בשעות שפל), העלה הצי הפיליפיני אוניית נחיתה ישנה על השרטון, והיא משמשת מוצב לחיילים השומרים על האי ומפגינים בו נוכחות.

Spratly Islands – a zone of possible military conflict in South-East Asia, (2 August 2013), 8 Survincity, <https://survincity.com/2013/08/spratly-islands-a-zone-of-possible-military>; Lighthouses of the Spratly Islands, <https://www.ibiblio.org/lighthouse/spr.htm>

איור 3: מוצב צבאי ומגדל תצפית על האי Flat בריבונות הפיליפינים והנחתת ה"מקורקעת" על השרטון Second Thomas Shoal

מאז שנת 1970 מלזיה מפגינה ריבונות על חמישה איים, ובנתה בהם מתקנים המאוישים בחיילי קומנדו של חיל הים. באי Swallow Reef בנתה מלזיה מסלול נחיתה, והפכה את האי לאתר נופש וצלילה.

איור 4: האי המלזי Swallow Reef⁹

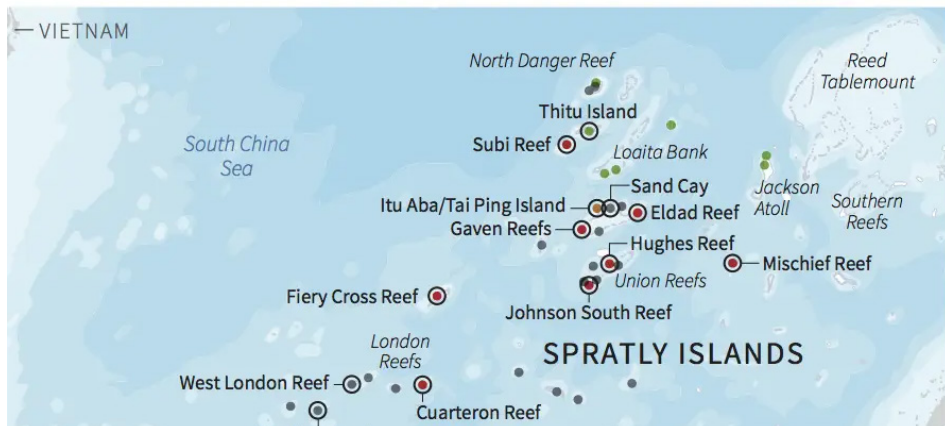
ברונאי תובעת ריבונות על אטול אלמוגים אחד בלבד בתחום המים הכלכליים שלה, ובהסכם עם מלזיה משנת 2009, שגם היא תובעת ריבונות על אותו אזור העשיר בנפט, קיבלה את השליטה על Louisa Reef, הכולל שני אזורי של חיפושי נפט.

9 Adrian David (4 march 2019), How Malaysia's five naval stations at Spratlys were built, New Straits Time. <https://www.nst.com.my/news/nation/2019/03/465854/how-malysias-five-naval-stations-spratlys-were-built>

המדינה הנחושה ביותר להתמודד עם הפעילות הסינית באזור היא וייטנאם. וייטנאם היא מדינה קומוניסטית זה עשרות שנים בעלת קרבה רעיונית ופוליטית לסין (לכאורה), ועם זאת מובילה בתגובותיה מול האגרסיביות הסינית. וייטנאם מפרידה בין התגובות לפעילות הסינית לבין קשריה הכלליים עם סין במישורים המדיני, הכלכלי ואפילו הצבאי. הפרדה זו משפיעה על אופי התגובות, שהן בעיקר מחאות דיפלומטיות. עם זאת, לאחרונה נוקטת וייטנאם תגובות אגרסיביות, בעיקר בהיתקלות של דייגים עם ספינות משמר החופים הסיני, ובכל האירועים ידה על התחתונה.

OCCUPANTS* ● China ● Malaysia ● Philippines ● Taiwan ● Vietnam ○ Reported reclamation/construction

איור 5: איים ושרטונות בריבונות חמש מדינות בקבוצת איי Spratly¹⁰

מדיניות והתנהגות סין במשבר

במשך עשרות שנים שבהן קיים הסכסוך בים סין הדרומי, נהגה סין לממש, לפי הצורך ולפי המצב הגאופוליטי, אסטרטגיות שונות, מדיניות חוץ משתנה ופעילות צבאית בהתאם. בחלק מהמקרים פעלה סין בנחישות ואגרסיביות, ובחלק אחר נקטה פעילות פחותה מזו שיכלה לנקוט בפועל. אבל אין ספק שכל הפעילויות היו קשורות לתהליך ההתעצמות של סין הן במישור הכלכלי, הן במישור הבין-לאומי, והן במישור הצבאי, והכול בכוונה לאתגר את מעמדה של ארצות הברית בכלל, ולהשיג שליטה מלאה בים סין הדרומי בפרט.

אחד המרכיבים העיקריים בהתנהגותה של סין בנושא העימות בים סין הדרומי היה הפגנת נוכחות צבאית מרשימה. זו התבטאה הן בפעולות "שיטור" של משמר החופים והצי

Greg Torode and Manuel Mogato, (29 May 2015), One thing people don't realize about the disputed islands on the South China Sea, Reuters. <https://www.businessinsider.com/r-civilians-emerge-as-pawns-in-south-china-sea-legal-chess-game-2015-5>

כנגד מדינות האזור, הן בנוכחות עשרות אלפי ספינות דיג, הן בבניית האיים המלאכותיים וחיתום, ובעיקר בביצוע תרגילים ימיים בהשתתפות כלי שיט מודרניים מכל הסוגים, כולל צוללות גרעיניות ונושאת מטוסים.

איור 6: אימוני הצי הסיני בים סין הדרומי, ספטמבר 2020¹¹

מטרותיה של המפלגה הקומוניסטית בסין הן לשמור על מדיניות פנים יציבה, ולמנוע זעזועים בחברה האזרחית, וזאת כדי לשמר את מעמדה ושלטונה. לאלה מכוונת גם מדיניות החוץ בשנים האחרונות, הפועלת לשקם ולרומם את מעמדה של סין בעולם, ולהחזיר את התרבות הסינית העתיקה למקומה ההיסטורי. התנהגות סין בסכסוך בים סין הדרומי היא חלק מאסטרטגיית סין למחיקת "מאה שנות ההשפלה". בנוסף לחשיבות האסטרטגית של האזור, כנתיב מים עיקרי להובלת סחורות ואנרגיה, וגם נקו הגנה של דרום ומערב סין (AD/A2) יש לאזור חשיבות כלכלית משמעותית עבור סין בעיקר בתחומי דיג ומרצני נפט, גז ומחצבים.¹²

התבטאויות סין בפורומים שונים, ובעיקר התנהגותה האסרטיבית על בסיס ההכרזה כי הריבונות הסינית על מרבית השטח בים סין הדרומי אינה ניתנת לערעור (indisputable sovereignty), באות לידי ביטוי בדברי שר החוץ הסיני עוד בשנת 2010 במפגש ASEAN.

11 Aw Cheng Wei (18 September 2020), China can safely drop nine-dash line in South China Sea and win friends in Asean: China expert, The Straits Time (Photo AFP). <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/china-could-safely-drop-nine-dash-line-in-south-china-sea-and-win-friends-in-asean-china>

12 לרחבה לגבי האינטרסים הסינים באזור ר' בני בן ארי (2018), 'תרבות המזרח והתפתחויות בים סין הדרומי' הערכה אסטרטגית ימית רבתי לישראל 2017/18, שאול חורב ואהוד גונן (עורכים), עמ' 61–77, אוניברסיטת חיפה.

בהם נאמר "סין היא מדינה גדולה, וכל יתר המדינות הן מדינות קטנות, וזאת עובדה". לאור אמירה זו והתנהגותה נראה כי סין מאמצת את עמדת "הבריון השכונתי". אבל מדיניות החוץ שלה מבוססת למעשה, בין השאר, על אסטרטגיה שהונהגה מאות שנים לפני פרוץ הסכסוך בים סין הדרומי, עודכנה והשתכללה עם השנים. במרכז האסטרטגיה הסינית עומדת הגדרת "עניין הליבה הלאומי" (National Core Interest) שכוללת את הנושאים שעליהם סין לא תוותר או תתפשר לעולם. הנושא הראשון במעלה הוא יציבות המפלגה הקומוניסטית הסינית והשיטה הסוציאליסטית; השני הגנת הריבונות, שלמות טריטוריאלית ואחדות האומה; הנושא השלישי הוא התפתחות חברתית וכלכלית. במידת הצורך תשתמש סין בכוח, כאפשרות אחרונה, על מנת להגן על נושאים אלו.

האסטרטגיה "להקשות את הקשה ולרכך את הרך"

הגישה האסטרטגית בנויה משני מרכיבי מדיניות בו זמנית: האחד הוא הגישה הקשוחה הבלתי מתפשרת בנושאים שהם בליבת העניין הלאומי הסיני, והשני גישה גמישה וסבלנית יותר הכוללת שיתופי פעולה ותהליכי משא ומתן בנוגע לנושאים בעלי חשיבות משנית. אסטרטגיה כפולה זו נקראת בסינית "להקשות את הקשה ולרכך את הרך" (HHSS – Hardening the Hard, Softening the Soft). סין משתמשת באסטרטגיה זאת זה שנים בסכסוך עם טייוואן, מצד אחד פעילות מתמשכת ונוקשה נגד עצמאות טייוואן, בעיקר במישור הפוליטי ובאיום צבאי, ומצד שני עידוד פעילות כלכלית ותרבותית בין טייוואן לסין. בצורה דומה מתנהלת סין מול הפיליפינים, מלזיה, ובעיקר מול וייטנאם בסכסוכי הריבונות. במדיניותה מזמינה סין את המדינות, שגם הן טוענות לריבונות, לשיתופי פעולה וניסיון לפתור את הסכסוך במשא ומתן, אך בפועל מכשילה כל ניסיון שאינו תואם את מדיניותה. בד בבד, רומזת סין שלא תהסס להשתמש בכוח על מנת לשמור על ריבונותה, ומשגרת מסרים ברורים שכל ניסיון התנגדות יוביל למבוי סתום, ואילו שיתוף פעולה יביא תועלות למדינות המעורבות. גם כאן משתמשת המדיניות הסינית בדוגמאות מתורות מלחמה קדומות, ומאמצת בהשאלה אפשרויות לפעילות התקפית.

נשיא סין שי ג'ינפינג (Xi Jinping) ביסס את מעמדה של סין בזירה הבין־לאומית, והביא להגדלת ה"ביטחון העצמי" של מדיניות החוץ שנהייתה פסיבית פחות ונמרצת יותר. כך התווסף לאסטרטגיית מדיניות החוץ גם הביטוי "Forging ahead actively", שהתאים למשנת Xi. זהו סוג חדש של מדיניות חוץ, תפיסת ביטחון אסימטרית ומדיניות דיפלומטית של מעצמה עם מאפיינים סיניים. הסכסוך בים סין הדרומי (כמו זה בים סין המזרחי) מוגדר כנושא ליבה לאומי, ובעקבות כך הוגברו הפעילויות בנושאי בניית האיים, וכמובן ישנה דחייה מוחלטת של פסיקת בית הדין הבין־לאומי בהאג. בה בעת העצימה סין את הפעילויות לשיתופי פעולה כלכליים, ובראשן יוזמת החגורה והדרך, והקמת בנק אסיה

להשקעות בתשתיות. כמו כן הושם דגש חזק על יחסי סין עם ארגון מדינות דרום מזרח אסיה, בעיקר מתוך כוונות להגיע להבנות והסכמי התנהגות בנושאים שעליהם חלוקות הדעות לגבי הריבונות והתנהגות כלי שיט בים סין הדרומי. באלה סין מתעקשת שגורמים זרים לא יהיו מעורבים. דוגמה הקשורה להתעצמות הימית על בסיס אסטרטגיית HHSS של סין היא ההסכם הסודי שחתמה סין עם קמבודיה, שהיא מדינה חברה בארגון מדינות דרום מזרח אסיה, להקמת נמל ובסיס ימי ב־Ream ליד נמל Sihanoukville שבמפרץ סיאם, לא הרחק מנמל תעופה חדש וגדול שבונה חברה סינית.¹³

מדיניות "הזאב הלוחם" – "Wolf Warrior" Diplomacy

איור 7: מדיניות "הזאב הלוחם"¹⁴

בחודש מרץ 2020 התכנסה בבייג'ינג העילית הכלכלית, הפוליטית והחברתית של סין לכינוס השנתי הפוליטי העיקרי, שהוא שני מושבים של ועדות המפלגה NPC – National People's Congress ו־CPPCC – The Chinese People's Political Consultative Conference. אחת מתוצאות הדיונים הייתה מדיניות חוץ חדשה שנוקטה בעקבות הביקורת בעולם, ובעיקר בארצות הברית, על מדיניות סין בנושאים שונים, בעיקר בין

(2 October 2020) CHANGES UNDERWAY AT CAMBODIA'S REAM NAVAL BASE, CSIS, 13
<https://anti.csis.org/changes-underway-at-cambodias-ream-naval-base>

Cartoon by Rebel Pepper (1 June 2020), China's Wolf Warrior Diplomats: Is Life Imitating 14
 .Art?, Radio Free Asia
<https://www.rfa.org/english/cartoons/china-wolf-warrior-cartoon-06012020163820.html>

לאומיים, אך לא רק (ים סין הדרומי, ים סין המזרחי, המשבר בהונג קונג, משבר הקורונה ומשבר המיעוט המוסלמי ב־Xinjiang). האסטרטגיה זכתה לכינוי "הזאב הלוחם" (Wolf Warrior) – מתקפה דיפלומטית פוליטית שנועדה להיות מענה ותגובה להשמצות ולהכפשות "המרושעות", ולהגן על הכבוד הלאומי הסיני. צורת התבטאות זאת על ידי שגרירים סינים ומשרד החוץ הסיני בארצות הברית, אוסטרליה, גרמניה, קנדה, צרפת, בריטניה ומדינות אחרות, שהתקבלה בהפתעה, הייתה שונה לחלוטין מהלשון הדיפלומטית ה"רגועה" שהייתה מקובלת בדיפלומטיה הסינית זה שנים רבות. התוכן וצורת ההתבטאות של חלק מהדיפלומטים הסינים הביאו למעשה להגברת המתיחות, בעיקר עם ארצות הברית. נראה שמדיניות זו גרמה יותר נזק מתועלת למעמדה של סין בזירה הבין־לאומית, ולכן אפשר להעריך שמטרתה העיקרית היא לתמוך בגישה לאומנית לצורכי מדיניות פנים, זאת כחלק מהמאמץ לשמר את תדמית המפלגה הקומוניסטית הסינית.

תאוריית "הריאליזם ההגנתי" – Defensive realist theory

התנהגות סין בים סין הדרומי (תביעת הריבונות, הקמת האיים המלאכותיים והפעילויות נגד מדינות האזור) והתפתחות הצי הסיני בגודלו ויכולותיו, מצביעות כאילו סין נוקטת מדיניות "ריאליזם התקפי"¹⁵ (Offensive realism). תאוריה זו קובעת שמדינה מפתחת כוח פוליטי וצבאי, ובהמשך שואפת להגמוניה אזורית. אבל ייתכן כי דווקא התאוריה ההפוכה מסבירה טוב יותר את התנהגות סין והאסטרטגיה שהיא נוקטת. לפי ה"ריאליזם ההגנתי" (Defensive realism) מדינה המגבירה את כוחה הצבאי תפגין איומים במרחק גדל והולך מגבולותיה, והמטרה העיקרית של פעילויותיה המדיניות והצבאיות היא ביטחון ולא כוח או הגמוניה. היסטוריית הצי הסיני מאז הקמתו בשנת 1949 מצביעה על התמקדות בפעילות במרחקים גדלים והולכים מחופי סין. תחילה התמקדות הגנתית מפני טייוואן, לאחר מכן מפני רוסיה, ולאחר 1995 (משבר מצרי טייוואן ומשברים אחרים בעולם) עלה הצורך להתגונן מפני ארצות הברית. אז קיבל הצי תקציבים והתפתח לצי מודרני וגדול, וכמו כן גדלה והשתפרה "המיליציה הימית". מאז 2005 הרחיק הצי מערבה, השתתף במבצעים נגד הפירטיות במפרץ עדן, ופינוי אזרחים סינים מלוב בשנת 2012. עיקר פעילות הצי עוסקת בהגנה על תביעות הריבונות בים סין הדרומי, בפעילות הטרדת מדינות האזור בתחום הימי, התגרות והפרעה לדיג וניסיונות לקידוחי נפט. האיומים וההטרדות, וכמובן בניית האיים המלאכותיים הם האסטרטגיות שבאמצעותן מנסה סין ליצור עובדות ריבונות, ולכוון בעתיד את המשא ומתן בתנאי שלה.

15 המונח ריאליזם ביחב"ל מציין תפיסה לפיה טבען של מדינות הוא אנוכי ואינטרסנטי, ושכל מדינה שמה דגש על פיתוח של עוצמה צבאית. לשיטת האסכולה הריאליסטית, פועלן של המדינות מונע על ידי השאיפה להשגת כוח פוליטי או צבאי, ולא על ידי עקרונות מוסריים ואידאליים.

אסטרטגיית "האזור האפור" ("Gray Zone" Strategy)

פעילויות בתחום האפור, "Grey Zone", הן פעילויות של מדינה הפוגעת במדינה אחרת, אך אינן מעשי מלחמה. פיקוד המבצעים המיוחדים של ארצות הברית הגדיר בפרסום "נייר לבן" בנושא זה את האזור האפור שבו ייתכנו: "עימותים בין ועם גורמי מדינות, או שאינן מדינות בתחום שבין מלחמה מסורתית ושלום".¹⁶

בפעילותה האגרסיבית להפגנת נוכחות, ובעיקר לבניית האיים המלאכותיים, השתדלה סין מאז שנת 2015 לא לערב כוחות צבאיים בחזית הפעילות, אלא להפעיל רשויות אזרחיות, "אנשים קטנים בכחול" (Little Blue Men).¹⁷ מאחר שהפעילות הייתה "נגד" גורמים אזרחיים – דייגים וכלי שיט לחיפוש וקידוחי נפט, וגם בניית האיים המלאכותיים, הייתה זו בתחילתה פעילות הנדסה אזרחית ימית.

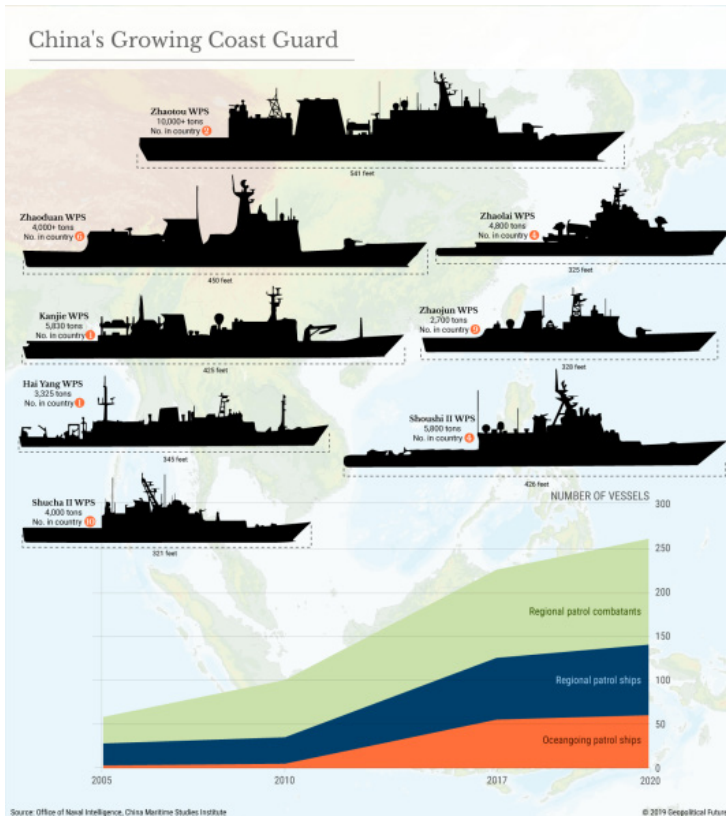
חמש רשויות אזרחיות ימיות סיניות פעלו באזורי ים סין הדרומי עד שנת 2013, זאת הן לצורך הפגנת נוכחות, והן לטיפול באירועי הסכסוך: המשטרה הימית (MARITIME POLICE), ארגון המחקר הימי (MARITIME SURVEILLANCE), מפקדת מימוש שמירה על חוקי הדיג (THE FISHERIES LAW ENFORCEMENT COMMAND), המשרד למלחמה בהברחות ימיות (THE MARITIME ANTI-SMUGGLING BUREAU), והמנהל הימי לבטיחות (THE MARITIME SAFETY ADMINISTRATION). עם התפתחות המצב והגברת הפעילות באזור איי Spratly, ועקב המערכת המסורבלת והכפיפות לחמישה משרדי ממשלה שונים, אוחדו כל הגופים, והוקם משמר החופים הסיני THE CHINESE COAST GUARD, גוף שבעיקרו הוא אזרחי, אבל חלק ניכר מכלי השיט שלו חמושים, והוא "כפוף" למעשה לחיל הים. מספר כלי השיט של משמר החופים הסיני גדול מכל הגופים המקבילים בים סין הדרומי, וגודלו כגודל משמר החופים היפני. אם ימומשו תוכניות ההתעצמות של משמר החופים, הרי בעשור הבא הוא יהיה גדול יותר בנפח ספינותיו מאלו של משמר החופים האמריקני והיפני ביחד.

משמר החופים הסיני הוא משתתף כמעט קבוע בכל האירועים שבהם מעורבים כלי שיט, ספינות מחקר וקידוח וספינות דיג של המדינות המערבות בסכסוך. למעשה סין מפעילה שלושה ציים באזורי ים סין הדרומי באסטרטגיית "אזור אפור", הפועלים בהתאם הצורך לפי "אסטרטגיית הכרוב" (Cabbage Strategy): חיל הים הסיני, PLAN – People Liberation

Philip Kapusta (9 September 2015), White Paper – The Gray Zone, UNITED STATES SPECIAL OPERATIONS COMMAND. <https://info.publicintelligence.net/USSOCOM-GrayZones.pdf>

Franz-Stefan Gady (5 November 2015), 'Little Blue Men: Doing China's Dirty Work in the South China Sea', The Diplomat, <https://thediplomat.com/2015/11/little-blue-men-doing-chinas-dirty-work-in-the-south-china-sea>

משמר החופים המאוחד ו"המיליציה הימית" שהיא צי של מאות אלפי ספינות דיגים, חלקן חמושות ומופעלות בידי דיגים מגויסים וכפופה לחיל הים. באמצעות שלושת הציים האלה מסוגלת סין לכסות את כל טווח הפעילויות הימיות הנדרשות.

איור 8: הגידול במספר הספינות במשמר החופים הסיני¹⁸

"המיליציה הימית" קיימת בסין מאז 1949 בראשיתה של המדינה שהייתה ללא חיל ים משמעותי. המיליציה היא גוף שנועד להגן על חופי סין, והיה חלק מתפיסת המפלגה הקומוניסטית של "צבא העם", והכפפת כל משאבי האומה לטובת המדינה. ארגון ייחודי זה אומן ותורגל על ידי חיל הים, ונקרא PAFMM – People Armed Forces Maritime Militia. גודלו האמיתי לא ידוע, אך הוא מוערך ב־700,000 ספינות וסירות בקירוב. המיליציה

Phillip Orchard (2019), Will the US Coast Guard Enter the South China Sea 'Grey Zone?'. 18 <http://gonzaloraffoainfonews.blogspot.com/2019/04/will-us-coast-guard-enter-south-china.html>

נמצאת בפיקוד ושליטה ישירים של חיל הים, ונהייתה למרכיב משמעותי בפעילות שבים סין הדרומי וים סין המזרחי.

איור 9: חיל הים, משמר החופים והמיליציה הימית של סין בים סין הדרומי¹⁹

חשוב לציין ש"המיליציה הימית" מהווה אתגר מבצעי משמעותי לצי האמריקני ולצידים אחרים הפועלים או עתידים לפעול באזור, מאחר שלכאורה זהו גוף אזרחי הכולל ספינות דיג בלבד.

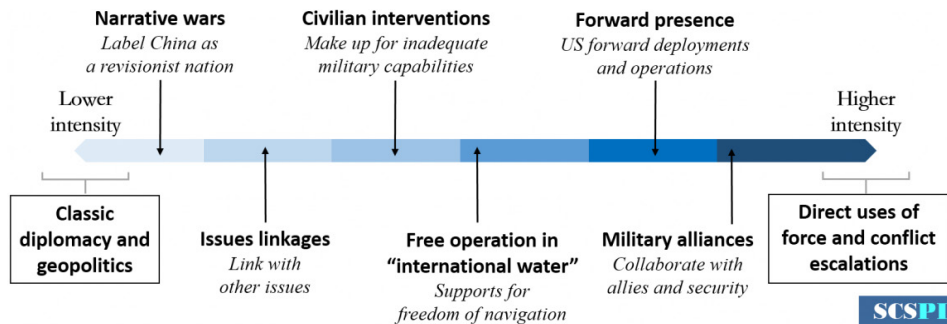
אסטרטגיית "האזור האפור" ממומשת על ידי סין באזורי המחלוקת בידי "אנשים קטנים בכחול" – כינוי שנלקח בהשאלה מהפעילות הרוסית בחצי האי קרים, המציין כוחות צבאיים במסווה אזרחי. בניגוד לעימות צבאי קונבנציונלי, אסטרטגיית העימות באזור האפור אינה שואפת להשיג את המטרות כולן בקרב אחד, כי אם במערכה א-סימטרית, במהלכים מעורפלים ובשילובים שמכתיבים את ההתקדמות להשגת היתרונות. עמדת צבא ארצות

19 (18 April 2016), PLA navy stages combat drills in South China Sea, ejinsight. <https://www.ejinsight.com/eji/article/id/1285724/20160418-pla-navy-stages-combat-drills-in-south-china-sea>; Asian Military Review, <https://asianmilitaryreview.com/wp-content/uploads/1-Haijing-3901.jpg>; Tyler Durden, (29 April 2019), "Warning Shot Across The Bow:" US Warns China On Aggressive Acts By Maritime Militia, Zero Hedge. <https://www.zerohedge.com/news/2019-04-29/warning-shot-across-bow-us-warns-china-aggressive-acts-maritime-militia>

הברית בספטמבר 2018 הייתה שסין למעשה שולטת בים סין הדרומי בכל התרחישים האפשריים, למעט מלחמה כוללת עם ארצות הברית.²⁰

על בסיס הכרתה את היכולות הצבאיות של סין אימצה ארצות הברית אסטרטגיה לאזור האפור המורכבת מטקטיקות שבהן יש לה יתרונות, והנותנות מענה לעימותים אפשריים עם התגברות כוחה הצבאי של סין, וזאת ללא עימות ישיר עם אסטרטגיית האזור האפור של סין.

איור 10: מגוון אפשרויות התגובה של ארה"ב כנגד האסטרטגייה הימית 'האזור האפור' של סין²¹

סיכום

באסיה ככלל ובאזורי דרום מזרח אסיה בפרט, ישנן זה זמן רב מחלוקות טריטוריאליות ימיות ללא פתרון מקובל נראה לעין. מצב זה ימשך כנראה מסיבות הכוללות גם את העבר ההיסטורי שבו הושפלו מדינות על ידי מעצמות זרות בתקופת הקולוניאליזם, וכמו כן עימותים בין מדינות אסיה בתקופות שלאחר מכן, שהסתיימו לרוב במצב של קיפאון וללא הכרעה. כך כנראה צפוי בעתיד גם בים סין הדרומי. סכסוך זה, שבו סין דורשת ריבונות על בסיס מפה משנת 1947 קיים יותר משבעים שנה, ורק השנה, 2020, נוקטת ארצות הברית עמדה ברורה ואגרסיבית בטענה שדרישות סין אינן חוקיות.

נראה, ששינוי במאזן הכוחות בין מדינות ומעצמות נוטה לכיוון סין, שאינה חדלה מפעילותה האגרסיבית המתמשכת למימוש דרישותיה לגבי הריבונות בים סין הדרומי. זאת למרות שלאחרונה היא נוקטת תגובות שקולות וחיוביות, אך עדיין תוך הגדרת הנושא כנושא ליבה

Beech, H. (20 September 2020), China's Sea Control Is a Done Deal, 'Short of War With the U.S., The New York Times

<https://www.nytimes.com/2018/09/20/world/asia/south-china-sea-navy.html>

Yong, C. 2019, US Maritime Gray Zone Operations against China 21

<http://www.scspi.org/en/dtfx/1571134316>

לאומי שאינו עומד למשא ומתן או לפשרה. גם מגפת הקורונה העולמית, שתחילתה בסין, ופגיעה חמורה במצבה הכלכלי, אינן משנות את מדיניותה הגאופוליטית. עיתוי הפרסום האחרון, הענקת השמות לשרטונות ושוניות בים, בד בבד עם פעילויות אגרסיביות אחרות, כנראה אינן מקריות, אלא קשורות גם להתנהגות המשטר בסין – המפלגה הקומוניסטית – בעת תחילת מגפת הקורונה. הכוונה להסתרה הראשונית של המידע, והפגיעה החמורה בכלכלה ותוצאותיה. אלו אומנם אינם גורמים מספיקים לאיום מצד הציבור על שלטון המפלגה, אבל הפרסום נראה כניסיון להשתמש ב"נשק הלאומנות והכבוד" על מנת לשפר את תדמית השלטון מול האזרחים. גם ארצות הברית האשימה את סין בניצול מגפת הקורונה העולמית על מנת להמשיך את פעולותיה הבלתי חוקיות בתביעות הריבונות. ואכן, בעוד העולם כולו עסוק בהתמודדות עם מגפת הקורונה, סין פועלת באסרטיביות בעיקר במקומות שבהם היא תובעת ריבונות, ולא רק בים סין הדרומי, אלא גם מול טייוואן, הודו בגבול ההימליה ובהונג קונג. אין ספק שהגברת היכולת הצבאית הימית של סין בשנים האחרונות מהווה גורם חשוב בניהול ומימוש המדיניות התוקפנית בים סין הדרומי.

המאבק המתנהל בים סין הדרומי הוא חלק מהמאבק האמריקני בזירה הבין-לאומית כנגד סין כמעצמה עולה. האסטרטגיה האמריקאית היא להכיל את סין (To contain). ארצות הברית מצידה ממשיכה במימוש נוכחות צבאית, ימית ואווירית באזור. נוכחות זאת נמשכת למעשה מאז שנות ה-40, ויש המטילים ספק אם אכן הוגברה הפעילות על מנת לחדד את המסרים האמריקניים לגבי מעמד האזור. יש לציין שסיורי הנוכחות הם למעשה פעילות של צי ארצות הברית לשמירת חוק הים, אך אין בכוונתם או בכוחם לבטל את הפוטנציאל המבצעי של האיים. מטרת הסיורים (המבוצעים גם באזורים אחרים בעולם) היא להפגין שמירה על חופש השיט העולמי. חופש השיט בים סין הדרומי נשמר, ואינו מאותגר בפועל על ידי הצי הסיני, או כל גורם אחר. פגיעה מצד סין בחופש השיט תפגע בראש ובראשונה בסין עצמה, והנוכחות הימית הסינית ואפילו חימוש האיים המלאכותיים אינם פוגעים מעשית בחופש השיט. לכן הסיורים התכופים והאימונים הראוותניים של ארצות הברית עם התגברות המתח מול סין אכן ידגישו שחופש השיט אמור להישמר, אך עלולים בטעות להביא לעימות צבאי מיותר.

מבחינה גאואסטרטגית, ובעיקר מבחינה צבאית, נראה שארצות הברית "נרדמה בשמירה", ולא העריכה כהלכה ובזמן את הפעילות הסינית, הן בפיתוח הצי ואמל"ח חדיש, והן בבניית האיים המלאכותיים, שהם כיום עובדה מוגמרת, וזאת כנראה בכלל כשל מודיעיני מול סין. ולמרות שלכאורה האיים והתשתית שנבנתה עליהם נראים כ"מטרות נייחות" וקלות לפגיעה, הרי במקרה של הגברת מתיחות, ועוד לפני הידרדרות לעימות צבאי, הם מהווים בעיה אמיתית, ומאפשרים לסין שליטה על האזור במתארים שונים.

סין מיישמת את אסטרטגיית HHSS בפעילותה באזור ים סין הדרומי בעיקר לאור הלקח שנלמד מניהול המשבר עם טיוואן. אבל גם לומדת מניהול משברים בין-לאומיים בהיסטוריה הארוכה של השושלות הקיסריות – לזכות בתמיכת היריבים בעיתות משבר. גם התגברות פעילות ארצות הברית באזור, המתקבלת בסין כאיום ישיר, מחייבת את סין לנקוט מדיניות אזורית ברורה יותר, התומכת בחידוש מעמדה האזורי הבכיר של סין, ובאותו זמן מגינה על דרישותיה הריבוניות בים סין הדרומי, וכל זאת לאור שינוי המאזן האסטרטגי באזור. אין ספק שתוצאות אסטרטגיה זו גם תורמות לשמירה ולעליית תדמית הממשלה, קרי המפלגה הקומוניסטית, בעיני הציבור בסין.

למרות שסין מציגה מציג שלפיו כאילו קיימות הרמוניה והבנה אזורית על בסיס המהלכים האיטיים והנמשכים להסכם קוד התנהגות הדדי, נראה שהסיכויים להתפתחויות שביאו למצב היתקלות צבאית גוברים, כתלות בפעילות הסינית והתגובות של המדינות הקשורות ישירות לסכסוך. "קוד ההתנהגות" אמור אומנם להביא לקביעת כללים ברורים בנושאי הביטחון הימי וחופש השיט בים סין הדרומי, ולאפשר למדינות דרום מזרח אסיה וסין לבנות אמון, לנהל משברים ואירועים חריגים, להגביר את שיתוף הפעולה ולשמור על יציבות אזורית, אך הנושא עדיין בדיונים. ספק רב אם המדינות יצליחו לסיים את הדיונים בשנת 2021 כפי שהוחלט.

היריבות בין סין וארצות הברית בים סין הדרומי התגברה בוודאות, בייחוד לאחר שינוי דרמטי במדיניות האחרונה בנושא הסכסוך. רק לאחר ארבע שנים מזמן פסיקת בית הדין בהאג הצהיר מזכיר המדינה האמריקני פומפאו ב־13 ביולי 2020, ולאחריו קבע שר ההגנה אספר, שסין מפירה בגלוי את החוק מול מדינות האזור. הקמת קואליציית מדינות האזור שתביא לעימות עד למצב מלחמה אינה סבירה, ומול הפגנת הכוח מצד ארצות הברית עורכת סין אימונים צבאיים וימיים ומשגרת בהפגנתיות טילים בליסטיים המיועדים לפגוע בכלי שיט גדולים (aircraft-carrier killer missiles).²² עם זאת, סביר שהיתקלות אלימה של המיליציה הימית הסינית, בגיבוי משמר החופים או הצי, עם וייטנאם או הפיליפינים, מסיבה כזאת או אחרת, תכלול קרוב לוודאי גם מעורבות אמריקנית, והיא אינה שאלה אם תקרה אלא מתי תקרה.

גם הקריאה להקמת קואליציה נרחבת, לצירופן של המדינות המסוכסכות עם סין באזור אינה זוכה לתגובות חיוביות, למעט אוסטרליה ויפן שמוכנות להשתתף בסיורי נוכחות, אבל ללא כניסה למים טריטוריאליים של האיים. יתר מדינות האזור, בעיקר מדינות דרום מזרח

H I Sutton, (3 September 2020), Chinese Navy May Be First to Get Ballistic Missiles, Forbs. 22
<https://www.forbes.com/sites/hisutton/2020/09/03/chinese-navy-cruisers-may-be-first-to-get-ballistic-missiles/#45a9ed4c372a>

אסיה, "מתלבטות" שמא ייפגעו היחסים החיוניים עם סין. בשנים האחרונות גדלה בצורה ניכרת פעילות הפרסום של מחאות דיפלומטיות, כולל מצד מדינות שאינן צד בסכסוך כמו אוסטרליה, אינדונזיה וארצות הברית. גם סין עצמה שלחה מצידה מחאות. רוב המחאות מצד המדינות השונות מבוססות על הגדרות החוק הימי על פי אמנת הים (UNCLOS 1982). מעורבות אגרסיבית יותר של ארצות הברית אינה ודאית לאורך זמן כאסטרטגיה קבועה.

סין רואה את המצב הנוכחי (אוקטובר 2020) כיציב, ואת שליטתה באיים כעובדה מוגמרת, והיא תמשיך בפעילותה באזור בשיטת "הפרד ומשול" ומדיניות דיפלומטית מסורתית אחרת, כמו גם תמשיך להאשים את ארצות הברית בערעור היציבות למטרותיה הגאופוליטיות. למרות שכבר נשמעות קריאות בסין בתחום האקדמי, לנטוש את דרישת "קו תשעת המקפים"²³, ולחזק את "הכוח הרך" של סין, סביר שלכך תהיה התנגדות מצד הגורמים הביטחוניים, בעיקר הצבא הסיני.

מבחינת מדינת ישראל הסכסוך בים סין הדרומי אינו גורם משפיע לקביעת מדיניות מיידית או שינויה. זאת מאחר שסביר כי חופש השיט באזור ים סין הדרומי לא ייפגע, וכמוהו גם השיט באזור האוקיינוס ההודי, בואכה הים האדום. המצב, אם ידרדר, בין ארצות הברית לסין ברמה הגאופוליטית העולמית, וישראל תחויב לנקוט עמדה, ואולי לצמצם את קשריה עם סין בתחומי כלכלה, תשתיות וקשרים אחרים, גם אז בלתי סביר שהתנועה הימית לישראל וממנה באזור ההינדו־פסיפי תושפע לרעה. המצב עלול להשתנות אם ארצות הברית תהיה בעימות עם סין, שיביא הפעלת כוחות עם או בלי בעלות ברית, ואז ייתכן שתופסק תנועת אוניות אזרחיות באזור ים סין הדרומי לתקופה קצרה או ארוכה. עדיין אפשרות כזאת היא קלושה ביותר.

23 ר' הרחבה בנושא הגבולות הימיים בים סין הדרומי, בני בן ארי, תרבות המזרח והתפתחויות בים סין הדרומי, הערכה אסטרטגית ימית לישראל 2017/18, עמ' 61–77, שאול חורב ואהוד גונן (עורכים).
https://drive.google.com/file/d/1kn_P96qngASj9uPJfW01IS2PslPgiSvJ/view